

Zprávy / Reports

Databáze lidských kosterních pozůstatků

Database of Human Skeletal Remains

TOMÁŠ MOŘKOVSKÝ

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno

Lidské kosterní pozůstatky odkryté při archeologických výzkumech představují významný zdroj informací o životě lidských populací v minulosti. Moderními metodami antropologie a dalších přírodních věd lze v současné době zjistit mnoho informací o věku, tělesné stavbě, zdravotním stavu a do jisté míry i podobě jedince, jehož kosterní pozůstatky se dochovaly do současnosti. Tyto informace lze následně při vyhodnocení a srovnání mnoha jedinců (např. zpracování celého pohřebiště či více pohřebišť dané kultury) aplikovat na celá společenství lidí představující samostatné časoprostorové kulturní entity. Populační studie historických populací (demografie a mezipopulační srovnání na statistické úrovni) jsou významné z hlediska studia vlivů prostředí, migrací a historických/evolučních procesů na vyšší úrovni a srovnávání lidských skupin. Z těchto důvodů jsou nezbytné nejen dostatečně kompletní soubory jedinců (archeologicky odkrytá celá pohřebiště), ale také kvalitní, všeobecně přístupná a uživatelsky přívětivá kvantitativní dokumentace.

Problémem kvalitní dokumentace je zejména fakt, že se přístup k lidským kosterním pozůstatkům v průběhu historie vyvíjel. V minulosti se zájem vědců zaměřoval spíše na památky materiální kultury zkoumaných historických populací a kosterní pozůstatky zůstávaly na okraji zájmu. Při prvních archeologických výzkumech nebyly vůbec vyzvedávány, byly ponechány na nalezišti a pro jakékoliv pozdější zkoumání tak ztraceny. Později docházelo alespoň k jejich vyzvednutí a deponování do muzeí, ovšem většinou bez odborných analýz. Mnoho kosterního materiálu je tak dodnes nezpracováno a je pouze uloženo v depozitářích. V současnosti je vyzvedávání lidských kosterních pozůstatků samozřejmostí, existují však různé přístupy k detailnosti vyzvednutí, dokumentace a zpracování. Navíc pochází většina dnešních nálezů ze zá-

chranných výzkumů a pohřebišť jsou zřídka kdy odkryta celá. Soubory jsou nakonec uloženy v různých institucích a neexistuje žádná centrální evidence.

Údaje o nálezech a odborném zpracování lidských kosterních pozůstatků z území Moravy a Slezska jsou roztroušeny v mnoha publikacích a vlastní kosterní materiál je deponován v mnoha institucích. Největší část je uložena v Národním muzeu v Praze a Moravském zemském muzeu v Brně, některé kosterní soubory se však nacházejí v malých regionálních muzeích a povědomí o jejich existenci je pouze matné.

Tento stav jsme se pokusili alespoň částečně napravit vytvořením ucelené databáze lidských kosterních pozůstatků. V ní jsou shromažďovány údaje o lidských skeletech objevených při archeologických výzkumech na území Moravy a Slezska. Projekt internetové databáze lidských kosterních pozůstatků (Databáze LKP) vznikl na Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Vytvoření databáze bylo finančně podpořeno Grantovou agenturou České republiky v rámci projektu 404/08/0582 *Internetová databáze lidských kosterních pozůstatků odkrytých archeologickými výzkumy na Moravě a ve Slezsku*. Projekt je tříletý a probíhá v letech 2008 až 2010. Při tvorbě databáze spolupracujeme s Národním památkovým ústavem, který spravuje informační systém Státní archeologický seznam ČR (SAS). Technické

Vstupní strana Databáze lidských kosterních pozůstatků, která je přístupná na internetové adrese <http://databazelkp.sci.muni.cz>.

řešení databáze, její aktualizace a servis zajišťuje společnost Adamna NET. Na projektu spolupracujeme také s celou řadou institucí, v jejichž sbírkách se nacházejí lidské kosterní pozůstatky, především pak s Antropologickým oddělením Národního muzea v Praze a Moravským zemským muzeem v Brně.

Databáze byla od začátku plánována jako internetová se vzdáleným přístupem. To znamená, že je nejen přístupná veřejnosti po celém světě na internetových stránkách, ale umožňuje správcům po přihlášení a zadání přístupového hesla editaci a doplňování dat přímo z internetového prohlížeče na libovolném počítači připojeném na internet. To má nesporné výhody při neustálé aktualizaci databáze. Celá databáze je pravidelně automaticky zálohována, aby se předešlo ztrátě dat chybou některého ze správců, poškozením serveru apod.

Databáze obsahuje základní data o jednotlivých institucích, ve kterých jsou deponovány lidské kosterní pozůstatky (název a adresa instituce, jméno a kontakt na kompetentní osobu, která v instituci spravuje deponované kosterní pozůstatky, identifikační číslo konkrétního skeletu, poznámka k uložení skeletu v instituci aj.). Dále obsahuje základní informace o nalezišti a nálezoých okolnostech lidských kosterních pozůstatků (okres, katastr, používaný název naleziště, chronologické zařazení výzkumu, kultura, areál, aktivity, relevantní literatura k archeologickému výzkumu lokality). Hlavní část záznamu tvoří informace o skeletu konkrétního jedince (číslo hrobu či objektu, poznámka k nálezoým okolnostem, současný stav zachovalosti skeletu, věk a pohlaví jedince pokud byly antropologicky určeny, metody, podle kterých byl odhadnut věk a určeno pohlaví jedince, způsob ošetření či konzervace kosterních pozůstatků atd.).

Internetová databáze lidských kosterních pozůstatků je propojena s informačním systémem Státní archeologický seznam ČR (SAS), který spravují pracovníci Národního památkového ústavu. Obě databáze obsahují vzájemné odkazy, které umožňují jejich uživatelům získat podrobnější informace o studované lokalitě či kosterních pozůstatcích.

Databáze umožňuje uživateli vyhledávat lidské kosterní pozůstatky podle několika desítek kritérií a jejich kombinací. Vyhledané výsledky si poté může zobrazit v několika formátech, vytisknout si je, či exportovat ve slovní nebo číselné podobě umožňující jejich další statistické zpracování.

V současné době (konec roku 2010) obsahuje databáze LKP více než 10 500 záznamů o kosterních pozůstatcích z více než 600 lokalit na území Moravy a Slezska. To představuje výraznou většinu kosterních pozůstatků, které byly odkryty archeologickými výzkumy na sledovaném území a zároveň jsou deponovány ve sbírkotvorných institucích, kde zůstávají k dispozici badatelům k dalšímu zkoumání. Databáze je pro všechny zájemce volně dostupná na internetu – její aktuální podoba je dostupná na adrese <http://databazelkp.sci.muni.cz>.

Kontakt: Mgr. Tomáš Mořkovský, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Viniarská 5, 603 00 Brno, e-mail: tmorkovsky@email.cz.

18. ročník mezinárodního setkání Paleopathology Association

18th International Meeting of the Paleopathology Association

PETRA BERAN-CIMBŮRKOVÁ

*Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Praha,
Nad Olšinami 3/448, 100 00 Praha10*

Ve dnech 22.–26. 8. 2010 proběhl ve Vídni 18. ročník mezinárodního setkání Paleopathology Association. Přednášková část se odehrávala v prostorách Naturhistorisches Museum. Účastníci konference přijeli především z Evropy a USA a z dalších 28 zemí (celkem 308 účastníků). Odpřednášeno bylo 86 referátů rozdělených do 8 tematických celků (infekční choroby, nádory, traumata, metabolické a genetické poruchy, zdravotní stav populací, ukazatele stresu, mumie, zubní patologie). Nejvíce příspěvků spadalo do sekce infekční choroby a zdravotní stav populací. Postery byly rovněž bohatě zastoupeny – celkem jich bylo 135 a pro přehlednost byly také děleny do tematických celků.

Každý den byla velmi zajímavá plenární přednáška od nejrenomovanějších odborníků v oboru – například nejnovější genetické objevy týkající se egyptských faraonů Tutanchamona a Achnatona bořily předchozí teorie o chorobách a příčině smrti těchto významných osobností; další genetické studie dokazovaly příbuznost mezi nejednoznačně identifikovanými členy královské rodiny.

V rámci konference byly konány 3 workshopy – hodnocení entezopatií, moderní radiodiagnostika v paleopatologii a paleohistopatologie. Nevýhodou bylo souběžné konání workshopů, takže bylo nutné vybrat si pouze jeden.

Konference ukázala dnešní přístupy k řešení společných problémů v různých koutech světa, byly prezentovány nové případy již známých patologií, bylo představeno několik nově vytvořených metod (například metoda hodnocení entezopatií), rostoucí využití genetických metod i zdokonalení počítačových metod (3D zobrazování).

Kontakt: Mgr. Petra Beran-Cimbůrková, Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Praha, Nad Olšinami 3/448, 100 00 Praha10, e-mail: petra.cimburkova@uappsc.cz.

Antropologický seminář

Anthropological Seminar

PETRA DUCHEČKOVÁ – ALENA ŘIHÁKOVÁ

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vinařská 5, 603 00 Brno

Antropologický seminář Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity je dvouhodinový odborný seminář pro studenty oboru Antropologie i širší akademickou veřejnost. Probíhá každý týden od školního roku 1994/1995 dosud. O aktuální problematice oboru přednášejí a diskutují naši i zahraniční odborníci. V rámci semináře také představují obsah svých prací studenti bakalářského, magisterského a doktorského studijního programu oboru Antropologie.

Podzimní semestr 2010 přivítal 11 velmi kvalitních příspěvků. RNDr. Daniel Vaněk, Ph.D., který se spolupodílel například na genetické identifikaci pozůstatků z masových hrobů v bývalé Jugoslávii, uvedl 23. 09. 2010 přednášku z oblasti forenzní genetiky *Pokroky ve forenzní genetice, archeogenetice a genetické genealogii*.

Dne 30. 09. 2010 zavítal na Ústav antropologie RNDr. Mojmír Vlašín z Ekologického institutu Veronica, aby posluchačům přiblížil hypotézu Gaia (*Hypotéza Gaia – úloha člověka v geologickém systému Země*) a apeloval na zodpovědný přístup k problematice životního prostředí.

Prof. Ing. Jaroslav Petr, DrSc., svou přednáškou *Překročíme „biotechnologický práh“?* (07. 10. 2010) vedl posluchače k zamýšlení nad rozvojem genetiky, genomiky, molekulární a buněčné biologie a zdůraznil jejich přínos pro pokrok v biotechnologiích.

Prof. PhDr. Václav Furmánek, DrSc., ve své přednášce poskytl pohled archeologa a historika na fenomén globálního oteplování a poukázal na dvě odlišné koncepce nejen ve vědě, ale i v politice (*Globální oteplování z pohledu archeologa a historika*, 14. 10. 2010).

Dne 11. 11. 2010 jsme přivítali na Ústavu antropologie odborníka z Fakulty chemicko-technologické Univerzity Pardubice Ing. Miloslava Pouzara, Ph.D., který se věnoval travičským aférám: *Otravná politika – jed jako prostředek politického soupeření*.

O problematice očkování, jeho rizicích a o výskytu onemocnění, proti kterým očkujeme, byla přednáška doc. MUDr. Lubomíra Kukly, CSc. (*Očkování dětí – současný očkovací kalendář*, 18. 11. 2010).

René Girard: Od literatury k antropologii a zpět nesla název přednáška prof. RNDr. Iva T. Budíla, Ph.D., DSc., ze Zápaadočeské univerzity v Plzni (04. 11. 2010). Tento referát byl věnován francouzskému mysliteli, původně literárnímu historikovi, René Girardovi, který proslul svými úvahami o úloze náboženství, obětního rituálu a mimetismu v životě archaické i moderní společnosti.

Prof. RNDr. Vojtěch Mornstein, CSc., se svou přednáškou

na téma *Alternativní nauky a potřeba sebeklamu* (25. 11. 2010) pokusil vyvrátit pseudovědecké informace a odsoudil pseudovědecké myšlení ve vysokoškolském prostředí.

Prof. RNDr. Zdeněk Opatrný, CSc., se zaměřil na otázku využití moderní biologie pro užití rychle rostoucí populace planety: *Kvadratura zeleného kruhu: Střetávání vědy a ideologie v aplikacích poznatků moderní biologie rostlin* (02. 12. 2010).

Letecké archeologii byla věnována přednáška doc. PhDr. Jaromíra Kovárníka, CSc.: *Letecká archeologie na Moravě: Její přínos k prohloubení poznání pravěkého až středověkého osídlení na Moravě* (09. 12. 2010).

Součástí semináře bývá i *Enkultura 1. ročníku antropologie*, která tentokrát proběhla 21. 10. 2010.

Seminář podzimního semestru 2010 vyvrcholil odborným a společenským předvánočním setkáním „při sklence vína“ 16. 12. 2010, které bylo zahájeno přednáškou doc. PhDr. Radomíra Tichého, Ph.D.: *Archeopark pravěku ve Věstarech*. Součástí Antropologického semináře je již tradičně uvádění nových publikací a vernisáží výstav z oblasti výtvarného umění v Galerii „po ruce“ Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. Tentokrát byla uvedena monografie – *Vladimír Drápal* a zároveň proběhla vernisáž výstavy z díla tohoto malíře a sochaře. Součástí předvánočního setkání u sklenky vína byla poprvé v historii Antropologického semináře i divadelní hra. Uvedena byla obnovená světová premiéra a derniéra hry RNDr. Mojmíra Vlašína, *Y & M aneb Tisková konference z prvního setkání Yettiho a Mauglího v Nepálu* v provedení souboru Verdis.

V jarním semestru akademického roku 2010/2011 proběhne v souvislosti s přednáškou prof. Jiřího Svobody, DrSc., *Severní Afrika: Aktuální výsledky antropologicko-archeologických expedic* vernisáž výstavy fotografií *Sahara: Lidé a dějiny* fotografa, výtvarníka a nakladatele Michala Tůmy (narozen 1947), spolupracovníka antropologa Jana Jelínka (1926–2004) při expedicích v severní Africe. Jádrem výstavy tvoří fotografie vážící se k etnické antropologii a k saharskému pravěkému a současnému umění. Součástí bude také uvedení knihy: Jan Jelínek – Michal Tůma, *Sahara*. Vernisáž, jež se bude konat za účasti autora, uvede a o jeho díle a o knize promluví Dana Vitásková. Koncem akademického roku bude ještě uveden první svazek publikace: Eugen Strouhal – Břetislav Vachala – Hana Vymazalová, *Lékařství starých Egyptanů. I: Staroegyptská chirurgie, péče o ženu a dítě*, která naváže na přednášku prof. PhDr. Břetislava Vachaly, CSc., *Staroegyptské lékařské papýry: Lékařství ve starém Egyptě*.

Garantem Antropologického semináře je prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc. Informace o rozvrhu semináře, přednáškách a přednášejících jsou dostupné na webových stránkách Ústavu antropologie (<http://anthrop.sci.muni.cz/page.yhtml?id=448>).

Kontakt: Mgr. Petra Duchečková, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vinařská 5, 603 00 Brno, e-mail: 123998@mail.muni.cz.

Kontakt: Mgr. et Bc. Alena Řiháková, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vinařská 5, 603 00 Brno, e-mail: alkari@centrum.cz.

Setkání Yettiho a Mauglího na Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity aneb časopis *Anthropologia integra* „za všechny prachy zdarma“

The Meeting of Yetti and Mowgli at the Institute of Anthropology of the Faculty of Science, Masaryk University or Journal *Anthropologia Integra* – “Free for All the Money in the World”

JAROSLAV MALINA

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vinařská 5, 603 00 Brno

Při předvánočním setkání na Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity uskutečněném 16. prosince 2010 v rámci pravidelného Antropologického semináře došlo k mimořádné události. Na půdě zmíněného ústavu se setkali významní protagonisté výzkumu celostní (biologicko-socio-kulturní) antropologie – Yetti a Mauglí.

V *Antropologickém slovníku aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk* (viz <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/index.html>) se o Yettim uvádí:

Yetti (z tibetštiny: *gja' dred* [já de], „rezavý medvěd“), sněžný člověk; hypotetický primát velkého vzrůstu (až 250 cm) a intenzivního ochlupení, žijící prý ve vysokohorských oblastech pohoří Himálaje v úrovni sněžné čáry. Yetti, údajně tvor podobný primátu, je součástí mytologie původního obyvatelstva tibetského a nepálského Himálaje. Nepálci jej nazývají *Vanmánché* (doslova „Lesní muž“, přeneseně „Křovák“) či *Kančandžanghá ráččés* (Démon [Zlý duch] z Káčaňdzungy). Tento hypotetický tvor má své protějšky v mýtech jiných etnik. Za severoamerickou paralelu k himálajskému Yettimu je považován *Sasquatch* (z jazyka Sališů: *sešxac*, „divoký muž“), označovaný též jako *Bigfoot*. V centrální Číně v provincii Chu-pej (Hubei) je to *Jeren*, v mytologii Australců vystupuje *Yowie*. Mýtus o existenci Yettiho je od třicátých let 19. století opakovaně udržován nepřímými doklady (například stopami ve sněhu) či neověřitelnými zprávami, což však nebrání konstruování hypotéz, považujících Yettiho například za přežívajícího zástupce *Homo erectus*, nebo dokonce za pokračování linie třetihorních gigantopitéků (*Gigantopithecus blacki*), jejichž fosilní nálezy jsou známy z Číny.

Mauglí (v jazyce džungle Křovákův protějšek Žabák) jako heslo ve zmíněném slovníku bohužel nenalezneme. Asi proto, že jde „jen“ o literární fikci, i když příběh o lidských tvorech vychovaných zvířaty má předobraz v mytologiích, které jsou důležitým předmětem výzkumu kulturní antropologie.

V této chvíli už je třeba prozradit, že setkání se uskutečnilo v rámci divadelní hry RNDr. Mojmíra Vlašiny *Y & M aneb Tisková konference z prvního setkání Yettiho a Mauglího v Ne-*

pálu v provedení souboru Verdis. Jednou z dalších postav hry je horolezec Reinhold Messner (narozen 1944), jediný z Evropanů, kteří viděli Yettiho. Poprvé to bylo v Tibetu, podruhé se mu podařilo jej vyfotografovat při expedici do Karákóramu, o čemž vydal svědectví ve svých knihách. Není proto divu, že je to spolu s Yettim a Mauglím právě on, kdo se v této hře pokusil formulovat jedno z nejzávažnějších poselství současnému lidstvu.

V dozvucích bouřlivého potlesku, odměňujícího znamenitý výkon autora, režiséra a herce v jediné osobě (zkrátka Mistr!) a jeho neméně skvělých kolegů včetně představitelky epizodní role Markétky (československé mistryně sportu ve skoku vysokém [naše pionýrka flopu – ženský protějšek Američana Dicka Fosburyho], výtvarnice, havranoložky – ve všech těchto rolích výrazně převyšující Mistru Mojmíra, v té třetí dokonce i věhlasného ornitologa docenta RNDr. Karla Hudce, DrSc.!), byli mnozí z diváků zřejmě zaskočeni. Ve chvíli, kdy se všichni již zamýšleli nad závažným poselstvím satiricky vyostřeně srovnávajícím mizející svět souladného žití člověka v sepětí s přírodou a lidskou vzájemností s dnešním vypjatým individualismem, egoismem, honbou za poctami a snahou prosadit sebe samého málem za „každou cenu“, objevil se na scéně další Aktér.

Kde jsou počátky „rozpojení“ člověka a přírody a vzniku vypjatého individualismu a egoismu? Hledat důstojnost v člověku samém a zvláště v jeho díle a rozumu je jedním z největších řeckých objevů. Mandraitos z Prieny chtěl dát Thalétovi (624–kolem 548 př. n. l.) za jeho objevy jakoukoli odměnu. „Pro mne bude dostatečnou odměnou to,“ odušil mudrc, „že budeš-li chtít komukoli něco vyprávět o tom, co ses u mne naučil, nebudeš tento objev připisovat sobě, ale prohlásíš veřejně, že jsem to učinil já a nikdo jiný.“ Římský spisovatel Apuleius (120/125 až 180 n. l.), který nám historiku zachoval, dodává: „Nádherná odměna, důstojná takového muže a nehynoucí!“ Nevěděl, že to skončí u „Publish or perish“ – „Publikuj, nebo zhyň!“ či dokonce u neblaze proslulého „kafemlejnku“ – automatizovaného systému hodnocení vědeckých prací, který

Scéna z divadelní hry RNDr. Mojmíra Vlašiny *Y & M aneb Tisková konference z prvního setkání Yettiho a Mauglího v Nepálu* v provedení souboru Verdis. Foto: Archiv souboru Verdis.

vyradí encyklopedickou práci jen proto, že ji autor v anotaci označí za „referenční příručku.“ Tak nějak uvažovali mnozí v sále.

V tomto kontextu muselo pôsobiť dvojnásob absurdne a nadeneně, když zmíněný Aktér ohlásil, že dnes oficiálně uvádí „do života“ nový časopis *Anthropologia integra* – mezinárodní recenzovaný časopis publikující výsledky vědeckého výzkumu, originální metody, eseje, recenze a zprávy z oblasti obecné (biologicko-socio-kulturní) antropologie a příbuzných disciplín. Dále z jeho vystoupení cituji raději doslovně:

„Již pouhých 48 hodin od vydání 1. čísla našeho časopisu propadli členové redakčních rad časopisů *Nature* a *Science* trudnomyslnosti nad budoucností svých periodik. Zřejmě oprávněně: V sále přítomný fyzikální chemik a biofyzik prof. RNDr. Vladimír Sklenář, DrSc., dosud jeden z nejcitovanějších českých vědců na mezinárodním poli, v 1. čísle našeho časopisu se svým příspěvkem neuspěl. Příspěvek zoologa a primatologa prof. RNDr. Jiřího Gaislera, DrSc., byl přijat až napotřetí, když jej autor důkladně přepracoval v duchu připomínek přísného recenzního řízení. A profesor antropologie na State University of New York H. James Bix, editor slavné pětisvazkové *Encyclopedia of Anthropology* (nejlepší publikace roku 2006 nakladatelství SAGE Publications), ve svém e-mailu píše: „Your journal *Anthropologia integra* is a very significant contribution to holistic thought and it looks very professional. All the work put into this project clearly shows in its appearance and content. I'm sure that it'll become a major publication for anthropology and related disciplines. Please let me know if I may be of any help to this project during the coming years.“

V této chvíli se snad všichni v sále, včetně mě, domnívali, že na předchozí satiru navazuje burleska. Ovšem jen do chvíle, než se s uvedeným časopisem seznámili fyzicky v tištěné podobě nebo velkoryse zdarma na adrese: <http://anthrop.sci.muni.cz/page.yhtml?id=532>.

Anthropologia integra je prý časopis „zdarma za všechny prachy“, respektive „za všechny prachy zdarma“ ...

Kontakt: Prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc., Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno, e-mail: jmalina@sci.muni.cz.

Antropológia – dva mesiace potom: Z môjho pohľadu

Anthropology – Two Months After: As I See It

MAREK DAŇKO

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno

„Keď sa príliš dlho pozeráš do priepasti,
priepasť sa začne pozeráť do Teba.“

Friedrich Nietzsche

Nikdy som nerozumel tomu, prečo sa väčšina mladých ľudí nevie dočkať momentu, keď budú mať konečne osemnásť. Väčšina z nich asi žije v dojme, že je to zlomový okamih a vo chvíli, keď ho dosiahnu, tak nadobudnú dospelosť a niečo sa v ich životoch radikálne zmení. Možno sa tešia na to, ako nechajú v bare poriadne veľký účet a že keď sa ráno zobudia, tak všetko bude zrazu inak. Tento okamih je značne preceňovaný a to bohužiaľ aj ľuďmi, ktorí ho už majú dávno za sebou. Ja som naopak nikdy nechcel mať osemnásť. Nevadilo mi, že by som podľa týchto kritérií ešte ostal dieťaťom, lebo ja som sa tak ešte stále cítil. Vyhovovalo mi hrať sa na Petra Pana a predstavoval som si, že ten deň nikdy nepríde a ja zostanem presne na tomto mieste. No prišiel. A aj keď som to nečakal, znamenal pre mňa rok a pol temnoty.

Nastala séria nie práve príjemných udalostí, na ktoré sa už ale dnes pozerám s nadhľadom. Začalo to problémami v rodine, pokračovalo stratou priateľky a na pozadí toho všetkého prebiehal výber vysokej školy, výber môjho budúceho uberania sa v živote. Nemal som vtedy na to vôbec silu a ani chuť. Aj keď som o tom nepretržite rozmýšľal, ešte som sa necítil dostatočne vyspelý na také veľké rozhodnutie. Mal som si zvoliť cestu, no nevedel som, kam chcem dôjsť, a preto v konečnom dôsledku na výbere nezáležalo. Neskôr som mal pocit, že moje okolie to rieši častejšie ako ja, ako keby hovorili o niekom úplne cudzom a mňa sa to vôbec netýkalo. Ja som potreboval utiecť. To bol môj hlavný cieľ, na ktorý som sa zameral, a preto bolo moje rozhodnutie skôr výberom mesta ako školy. Do jedného takéhoto mesta som sa nakoniec aj dostal. Išiel som do neho s nádejou na niečo nové a nepoznané, nájsť si tiché miesto, kde by som prečkal nepokoje v mojej duši. Sníval som, že bude mojou oázou, no v skutočnosti mi spôsobilo ešte väčší ziaľ. Bolo plné cudzincov, ktorý sa tvárili, ako keby tu žili už veľmi dlho a patrilo im to tam. Mesto plné ľudí s maskami, šedé a bez života. Medzi nich patrili aj niektorí moji spolužiaci. Cítili sa slobodne, keď sa každý deň opijali a nemuseli to nikomu hovoriť. Nadobudli pocit, že získali niečo nové, nejaký nový druh slobody, ktorú predtým nepoznali. Ja som mal už túto všetku slobodu doma, takže pre mňa to znamenalo len ďalšiu stratu. Stratu mojich bývalých spolužiakov z gymnázia, s ktorými som prežil viac ako polovicu života a s ktorými som zrazu nedokázal udržiavať kontakt. Nechodil som často domov a neukazoval som sa v podnikoch, do ktorých sme bežne chodievali a na iných „našich“ miestach. Chcel som z toho bludného kruhu preč, no neurobil som nič. Asi som si myslel, že to prejde samo, no neprešlo a časom som sa od nich takmer úplne odcudzil. Vadilo mi to a vyčítal som si to. Mal som pocit, že im niečo dlhujem, no nešlo to napraviť. Hlavne asi kvôli mojím asociálnym sklonom a preto, že som to proste nedokázal. Znovu sa na to z výšky pozerám a niektoré veci túžim nevidieť. Cesta zahalená hmlou, plná odhodnených bremien, ktoré tam niekto egoisticky zanechal.

Neskôr som sa dostal do štádia, keď som sa vzdal a začal som ničieť samého seba. Prestal som sa brániť tomu, čo ma sťahovalo čoraz hlbšie a dúfal, že konečne dopadnem na dno a všetko sa to skončí. Vtedy som tomu ešte nerozumel. Dnes viem, že dno neexistuje a vždy sa dá padnúť ešte hlbšie.

Akokoľvek naivne to znie, v jedno ráno som sa prebudil a vedel som, že budem antropológom. Myslím, že to v mojom vnútri bolo už veľmi dlho, ale dozrelo to až v toto ráno. Keď som sa v to ráno pozrel do zrkadla, konečne som uvidel niečo viac ako len oblečenie. Vtedy som myslel na to, prečo niečo také neprišlo už skôr a ako to mohlo byť všetko úplne inak. A aj keď tento deň znamenal pre mňa veľa, nemal som vtedy silu to nijak meniť. Zabudol som na to, aj keď som na to paradoxne myslel každý deň. V tom čase som bol už druhákom na univerzite.

Po letných prázdninách som sa vracal do školy. Cestou vo vlaku som myslel na to, ako sa mi tam nechce naspäť ísť. V hlave sa mi vynárali myšlienky o mojej priateľke, ako sme spolu zmokli v búrke, ako sme sa na námestí vyzuli a šli domov bosí, o nahote a samote počas letných nocí, o tom, čo sme stihli a čo už nie. Chýbal mi jej smiech, jej vôňa a objatia, jej duša. Cítil som sa bez nej úplne prázdny, nikto.

V jeden večer som ostal na izbe sám. Pozrel som sa z okna, vonku bola väčšia tma ako zvyčajne. Zapálil som si cigaretu a sadol som si k notebooku. Napísal mi starý kamarát, s ktorým som sa už dlhšie nevidel. Pýtal sa, ako sa mi darí a čo mám nové, bežné bezduché každodenné frázy. Vtedy sa to vo mne zlomilo a napísal som mu všetko z najväčšej hĺbky duše. Pochopil ma a poslal mi niečo, čo mi nepomôže. A mal pravdu. Nepomohlo to. No v ten moment ma zachránil, aj keď neurobil nič výnimočné. Podal mi ruku do tej najhlbšej temnoty a vytiahol ma von. Od tohto momentu prestali existovať všetky faktory hrajúce proti mne. Znova som sa narodil a každý deň som venoval úsilie dostať sa na antropológiu. Bezmála rok som strávil hľadaním univerzít v celej Európe, čítaním kníh a odborných článkov, hľadaním ľudí, ktorý sa o to zaujímajú alebo to študujú. Fascinovala ma ľudská evolúcia, krásy tela, rozmanitosť etník, forenzná antropológia a človek ako celok. Narazil som na veľa odborníkov a začal sledovať ich prácu. Objavil som inštitút pre evolučnú biológiu v Lipsku, Grenade a aj keď to bolo naivné (lebo som ešte ani nebol prijatý) hľadal som možnosti môjho budúceho uplatnenia a zamestnania. Za celý ten čas, ktorý som tomu všetkému venoval, som zistil, že ma to neskutočne naplňa a čoraz viac som sa utvrdzoval v tom, že tentoraz idem tým správnym smerom. Žil som takto každým dňom a pokračujem v tom dodnes.

Neskôr som si začal písať do poznámkového bloku každú jednu myšlienku a nápad, ktorý chcem niekedy v budúcnosti uskutočniť. Nerozlišoval som medzi veľkými a malými vecami, plnil som to impulzívne a vášnivo. Dnes sú v ňom tri stovky záznamov, väčšinou splnených. Občas sa kvôli tomu cítim ako blázon, nestíham a som šialený. No posúva ma to vpred. Už nechcem premárniť ani deň môjho života na niečo, čo nebudem robiť rád alebo ma to nebude baviť.

Pre Brno som sa rozhodol preto, lebo jedine tu bola možnosť študovať antropológiu hneď od prvého ročníka, a preto som si prihlášku podal iba tu. Vedel som, že ma prijmu, aj keď som netušil, do čoho idem. O mojom rozhodnutí vtedy ešte nikto nevedel. Najťažšie to bolo povedať dvom najdôležitejším ženám v mojom živote, mame a priateľke. Zo začiatku to vedelo dokopy asi päť ľudí, neskôr viacerí. Niektorí sa na mňa poze-

rali ako na blázna, niektorí ma odhovárali. Najčastejšie sa ma pýtali, čo budem robiť, keď to vyštudujem. No mňa ich skeptické obavy nezaujímali. Ja som totiž nevymenil len školu, ale život. Percentyl som mal 95. Ovládol som svet.

Chcem tým povedať to, že za tie dva mesiace sa toho pre mňa veľa nezmenilo. Hlavná zmena prebehla vo mne už dávno predtým. Brno je krásne mesto plné zelene, života, pokoja a ľudí, ktorí sa neponáhľajú cez prechody. Cítim sa, ako keby som tu bol už dávno predtým. Pomalšie kráčam, zhlboka dýcham, užívam si to. Je to veľmi oslobodzujúce. Akademické prostredie je tu krajšie ako to, na ktoré som bol zvyknutý. Vládne tu veľká ochota a záujem, hlavne zo strany učiteľov, ale samozrejme aj študentov. Všetky predmety, ktoré mám, sú zaujímavé a páčia sa mi. Hlavne hodiny na pitevni majú svoje čaro, prípadne štvrtkové antropológické semináre – neviem kedy ešte budem mať takú jedinečnú príležitosť vypočuť si názory odborníkov z tak širokých a zároveň súvisiacich oblastí. Zmena sú tiež moji spolužiaci. Jednak preto, že je ich iba asi 40 (aj keď z každej strany počúvam, že na antropológov je to nezvyčajne veľa) a vládne u nás taká pohodovejšia uzavretá rodinná atmosféra. Mám okolo seba ľudí, ktorý to chcú študovať, a to je veľmi fajn pocit. Čo mi ešte ostáva, je prekonať moju hanblivosť a plachosť, aby som vedel prezentovať moje schopnosti. Prosím, nevšímajte si ma alebo ma pozvite na pivo. Bez ohľadu na to, čo si vyberiete, budem rád.

Kontakt: Marek Daňko, Ústav antropológie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno, e-mail: 375843@mail.muni.cz.

Antropologie – dva měsíce poté: Z mého pohledu

Anthropology – Two Months After: As I See It

ALENA KOVAŘÍKOVÁ

Ústav experimentální biologie Přírodovědecké fakulty
Masarykovy univerzity, Kotlářská 2, 611 37 Brno

Když jsem si jako studentka oboru molekulární biologie a genetika vybírala předměty do dalšího semestru, zaujala mě na seznamu předmětů antropologie. Před studiem na vysoké škole jsem si antropologii spojovala hlavně s fylogenezí člověka, která mě již na střední škole oslovila. Fascinovalo mě především to, jaký kus cesty člověk za těch pár milionů let urazil. Po několika úvodních přednáškách předmětu jsem si byla nucena položit otázku: „Je antropologie vědou přírodní, nebo spíše humanitní?“

Podle mého názoru si jak přírodní, tak i humanitní vědy chtějí tento obor přivlastnit. Asi právě proto, že je tak nesmírně zajímavý. Většina biologů k antropologii přistupuje, jako by šlo pouze o vědu přírodní, a tak nám ji i interpretují, „hu-

manisté“ zase pomíjejí její biologickou stránku a zdůrazňují sociokulturní aspekt.

Poprvé se děti se základy antropologie setkávají už na základních školách při výuce dějepisu a později v biologii člověka, a ani o tom možná nevědí. Právě zde je patrný tento zaujatý přístup, kdy učitelé téměř vždy oddělují stránku sociokulturní od biologické, a studenti proto často nechápou, že se jedná o tutéž problematiku. Ale copak se dá antropologie striktně zařadit do jedné z těchto dvou skupin? Není antropologie vědou hraniční, která v sobě spojuje vědy přírodní a humanitní? Můj přístup k antropologii se v poslední době velmi změnil. Před studiem na vysoké škole jsem též vnímala antropologii pouze z pohledu biologického a zcela mi unikaly její sociokulturní přesahy. Byla to pro mě věda o kosterních pozůstatcích člověka a předcích dnešních lidí. Co tedy můj postoj změnilo? Ve druhém ročníku vysokoškolského studia jsem si zapsala předměty Antropologie a Úvod do antropologie I. Mnozí spolužáci se mě ptali, co mě vedlo k tomu, že jsem si zvolila právě antropologii a ne jiný předmět, který by byl bližší mé specializaci. V záplavě úzce specializovaných předmětů, které studentům učební plán našeho oboru nabízí, je antropologie snad jediným, který přesahuje do více oblastí lidského poznání, což jsem na vysoké škole velmi postrádala. Antropologie v sobě propojuje nejen přístupy biologické a historické, ale využívá i poznatků z medicíny, psychologie, umění i filozofie. Pro mnohé z nás bylo možná překvapením, jak úzce je antropologie spjata s geografii a přírodním prostředím. Pro antropology je nesmírně důležité znát všechny tyto souvislosti, jako například – kde se člověk nacházel, jaké tam bylo podnebí, ale také jaké měl společenské postavení, jaký byl jeho zdravotní stav. Pokud antropolog zná tyto údaje, může vyvozovat různé opodstatněné teorie.

Na základě těchto skutečností si dovoluji tvrdit, že antropologie je věda všestranně rozvíjející lidskou osobnost, a že tedy antropologové mohou být v době úzkých specializací považováni za polyhistory dnešní doby. Pro antropologii je propojování vědních oborů a užívání různých úhlů pohledu typické, což je dle mého názoru velmi důležité. Myslím si, že tento komplexní způsob náhledu na problémy se v současné době docela vytrácí, hlavně mezi mladými lidmi, kteří vidí budoucnost v úzké specializaci. Antropologie je jednoduše dokonalou syntézou několika vědních oborů.

Myslím si, že antropologii by se mělo věnovat více pozornosti v médiích. V době moderní medicíny a genetiky je tahle věda opomíjená, ačkoli má právě pro moderní společnost velký význam. Snaží se najít odpovědi na základní otázky: Odkud pocházíme? Kam směřujeme?, a poukazuje také na to, jak se v průběhu vývoje měnilo lidské chování a lidské hodnoty. S tím mi přichází na mysl další důležitá otázka, zda druh *Homo sapiens* již dosáhl svého vrcholu, nebo zda na něj teprve čeká. Pokud ano, netroufám si odhadovat, kdy tento vrchol v lidském vývoji nastal, rozhodně však za něj, podle mého názoru, nelze považovat dnešní dobu. Mnozí by mohli s mým názorem nesouhlasit a argumentovat tím, že lidstvo nikdy nemělo tak dobré životní podmínky a nikdy nebylo tak málo závislé na přírodě jako v současnosti. Rozhodně nepopírám,

že pokrok v oblasti vědy a techniky je obrovský, ale zdá se mi, že bohužel tento pokrok čím dál více předbíhá pokrok morální. A je mi líto, že si mnozí lidé stále neuvědomují důležitost přírody a mezilidských vztahů a kladou na první místa svého žebříčku hodnot moc, peníze a úspěch. Snad moderní lidstvo tyto pokřivené hodnoty změní a vezme si příklad z takzvaných „přírodních národů“, u nichž přetrvávají jako nejvyšší hodnoty rodina a příroda. Tito lidé na rozdíl od nás ještě nezapomněli, že jsou součástí přírody, stejně jako každý jiný druh na této planetě.

A co nového mi studium antropologie přineslo? Jaké nové obzory se mi otevřely? Antropologie mi především umožnila seznámit se s různými názory a pohledy na vznik života a jeho vývoj. Co jsem však netušila, kolik teorií na toto téma už bylo vyřčeno a propracováno. Mnohé z nich mě oslovily a donutily k zamyšlení. Přesto je mi stále nejbližší tzv. neodarwinismus. Tato teorie je dle mého názoru nejen velmi logická, ale hlavně je podložena velkým množstvím důkazů z oblasti klasické biologie, které jsou v současné době stále více stvrzovány molekulární biologii a genetikou.

S antropologií také úzce souvisí problematika lidských ras. Tato otázka byla v minulosti mnohokrát zneužita a byla zástěrkou pro nespočet válečných konfliktů a genocid. I přes tyto hrůzné události z minulosti se lidstvo nepoučilo. Vzpomeňme si kupříkladu, kolik zpráv o činech s rasovým podtextem se pravidelně objevuje ve sdělovacích prostředcích. Existují vůbec lidské rasy? Dá se rasa přesně definovat? A pokud ano, liší se lidé různých ras svými schopnostmi a intelektem? Podle mého názoru dává antropologie na tyto otázky jasnou odpověď. Všichni lidé mají stejný původ, rasy v podstatě neexistují a vzniklé odlišnosti jsou jen projevem variability lidské populace, která je důsledkem přizpůsobování se různým podmínkám.

Antropologie mi také ukázala, jak se v průběhu lidského bytí měnilo hierarchické uspořádání ve společnosti a co bylo příčinou těchto změn. Možná by mohlo být pro někoho překvapením, že i změny v uspořádání společnosti jsou odrazem změn v přírodních podmínkách.

Před studiem na vysoké škole jsem netušila, jak moc se antropologie, zejména sociokulturní, zajímá o náboženství a s ním související rituály. Právě náboženství formovalo lidstvo téměř od jeho počátku. Jakou hrálo náboženství roli dříve a jak ovlivňuje lidskou společnost dnes? Domnívám se, že u samého vzniku náboženství stála opět příroda a pro tehdejší lidi nevysvětlitelné přírodní jevy. Lidé si za pomoci náboženství vysvětlovali například změnu počasí, množství potravy či porodnost. Dnes je náboženství hlavně ve vyspělých zemích vnímáno jinak, už neslouží k vysvětlování dějů v přírodě – na to máme vědu, ale významně se podílí na tvorbě morálních hodnot dané společnosti. Jedním z aspektů, který stále přetrvává, je, že lidé ve víře hledají morální podporu ve složitých životních situacích. Bohužel se ale nezměnilo to, že se náboženství dá zneužít k ovládnutí lidí a prosazování zájmů určitých skupin na úkor většiny.

Sice nevím, zda se mi podařilo zachytit všechny oblasti, ve kterých antropologie rozšířila mé obzory, ale alespoň jsem

se o to v těchto několika odstavcích pokusila. Závěrem bych ještě chtěla zdůraznit, že antropologie je nejen zajímavá, ale velmi progresivní věda, která využívá nejmodernější metody z oblasti biofyziky, biochemie, experimentální biologie a dalších disciplín. Mohou zde najít uplatnění mnozí specialisté, mimo jiné i genetici a molekulární biologové. A možná právě touto cestou bych se ráda v budoucnosti vydala i já.

Kontakt: Alena Kovaříková, studentka oboru Molekulární biologie a genetika, Ústav experimentální biologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Kotlářská 2, 611 37 Brno, e-mail: aluskakova@centrum.cz.

Antropológia – dva mesiace potom: Z môjho pohľadu

Anthropology – Two Months After: As I See It

ZUZANA SEKAJOVÁ

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vinařská 5, 603 00 Brno

Keď som ľuďom v okolí oznámila, že sa chystám študovať antropológiu, niektorí sa ma snažili odhovoriť. Iní mi len mierne naznačovali, že to nie je veľmi dobrý nápad. Nikto nebol mojím výberom školy nadšený tak ako ja. Neskôr som zistila, že je to sčasti tým, že si nevedia presne predstaviť, čo to antropológia je. Väčšina ľudí totiž stotožňuje antropológiu s archeológiou, aspoň taká je moja skúsenosť. Musím priznať, že naozaj majú niekoľko spoločných črt, ako napríklad zlé uplatnenie pre vyštudovaných, nízky plat, budúca práca mimo odbor a čo je ešte horšie, ťažké štúdium. Teda aspoň podľa toho, čo vraví moja spolubývajúca, budúca archeologička. (To že je náročná antropológia, je nepopierateľné.)

Ja som svoj výber zatiaľ neolutovala a verím, že sa tak ani nestane. Je to skvelý odbor. Ako sa píše v *Antropologickém slovníku aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*, antropológia je: „*interdisciplinární bio-socio-kulturní věda o biologické, sociální a kulturní existenci člověka a lidské společnosti*.“ Pre mňa je antropológia zhrnutie všetkého, čo ma baví a zaujíma.

Už na strednej škole som rozmýšľala, že chcem študovať človeka. Spočiatku to bolo formou psychológie, ale po absolvovaní predgraduálneho kurzu, ktorý ma mal pripraviť na prijímacie pohovory, a kde sme sa učili o pocitoch, emóciách a podobných „hovadinách“, som si to veľmi rýchlo rozmyslela. Za kurz som si však pred tým pekne zaplatila. (Musím však priznať, že sa tam nájde kopa zaujímavých vecí, ale stále nie dosť na to, aby som to chcela študovať.)

Keďže psychológia už viac nepripadala do úvahy, bolo jasné, že budem študovať antropológiu. To bol druhý predmet, nad ktorým som váhala a ktorý ma zaujal už na dni otvorených

dverí. Aj keď je pravdou, že kým som tam nevidela antropológický stánok, ani som netušila, že taký odbor vôbec existuje. Zahrňal biológiu človeka, jeho evolúciu, a keď človek veľmi chce, nájde tam aj čosi zo psychológie. Už dávnejšie som sa zaujímala o evolúciu človeka a prečítala som o tom niekoľko kníh, či už od Charlesa Darwina alebo od iných autorov, a to, že biológia nie je jediný odbor, kde sa dá študovať, ma veľmi potešilo.

Že ju budem študovať v Brne na Masarykovej univerzite, bolo tiež jasné, a to preto, že u nás, v Bratislave, odbor antropológie je len na sociálnej fakulte a mňa skôr zaujíma biologické hľadisko človeka a okrem toho úroveň Univerzity Komenského sa s tou na Masarykovej univerzite nedá ani porovnať.

Pred nástupom do školy som začala váhať, či som si naozaj vybrala správne. Predsa len vyhlídky do budúcnosti nie sú bohvieaké. Ale po nástupe na fakultu a po zoznámení sa s predmetmi som sa rýchlo uistila, že som si nemohla vybrať lepšie. Veď aj tak nikto nevraví, že po vyštudovaní musím ostať v odbore a, ak človeka niečo naozaj baví, vždy nájde spôsob ako to zužitkovať.

Prvý predmet, ktorý som mala, bola anatómia pre antropológov. Tam som sa zoznámila s magistrom Martinom Čutom, ktorý tento predmet vyučuje a ktorému som vďačná za to, že po mojom trištvrtetehodinovom meškaní na prvú hodinu sa len usmial a povedal, aby som sa posadila. (Na svoju obhajobu však musím povedať, že som nemeškala jediná, a dokonca som ani neprišla posledná, a ako som sa neskôr dozvedela, niektorí sa nedostavili vôbec.)

Anatómia sa mi spočiatku zdala veľmi ťažká, ale postupne som si na latinské názvy zvykla a priebežné skúšanie na každej hodine, ktoré mi nebolo práve po chuti, sa ukázalo ako tou najlepšou vecou. Neskôr ma tento predmet dokonca začal baviť, hlavne čo sa týka vypreparovaných tiel v pitevni, na ktorých si ukazujeme svaly a spoje. Len chvíľu trvá, kým si človek zvykne na nepríjemný ostrý zápach konzervačného prostriedku, ktorého je plná celá miestnosť a z ktorého štípu oči a nos. Pred prostriedkom nás neuchránia ani latexové rukavice a tak má človek istý čas napáchnuté ruky.

Ďalším predmetom je bunečná biológia, ktorej som sa trochu obávala, lebo už na strednej škole som sa túto časť biológie neučila rada. Keďže do poznámok som sa skoro nepozrela a na prednášky síce poctivo chodím, ale neprinútim sa dávať pozor viac ako desať minút, neviem povedať, aké veľké problémy mi tento predmet bude robiť.

Naopak na genetiku, o ktorej som si čo-to naštudovala cez letné prázdniny, som sa celkom tešila. Bohužiaľ som zistila, že už to nie je tá stará dobrá genetika zo strednej školy, ale nová, oveľa rozsiahlejšia a ťažko pochopiteľná genetika. Nepopieram, že je veľmi zaujímavá, dokonca som chvíľu rozmýšľala, že ju budem študovať, ale bez toho, aby sa ju človek poctivo učil, ju nepochopí, a keďže som zanedbala učenie už na začiatku a teraz sa mi to kopí, tak sa jej vyhýbam, ako sa len dá, až kým nebudem mať týždeň pred skúškou. Uvedomujem si, že to nie je najlepší prístup, ale zatiaľ mi celkom vyhovuje.

Základy vedeckej práce sú skôr oddychovou hodinou, teda keď odrátame prezentácie a vyrábanie posterov, ktoré tiež dajú človeku zabráť. Celkom sa mi tento predmet páči. Minimálne pri ňom nezaspávam, a myslím, že naučiť sa prezentovať je pre ľudí nesmierne dôležité ako vo vedeckom, tak aj v osobnom živote a tu máme príležitosť sa o tom nielen učiť, ale si to aj na vlastnej koži vyskúšať. Robenie postera je zas kreatívnou činnosťou, aké si človek na vysokej škole s prírodovedným zameraním veľmi neužije, teda pokiaľ nerátam písanie úvahy.

Antropológia praveku je predmet, ktorý mám rada zo všetkých najmenej. Je to v podstate dejepis, ktorý som nemala nikdy rada a dúfala som, že sa mu vyhnem. Je pravdou, že pre antropológa je dôležitý, ale učenie o rôznych typoch keramiky, o náleziskách a o tom, čo všetko sa v tom ktorom hrobe našlo, si ma príliš nezískalo. Naopak, tešila som sa na učenie o vývoji rodu *Homo*, ale tomu sme sa zatiaľ, bohužiaľ, nejako vyhli.

Na Úvode do antropológie sa zoznámime so základnými poznatkami o tomto odbore, ako je jeho história, členenie, základné metódy ... Niekedy sú tieto hodiny vedené formou diskusie, čo sa mi obzvlášť páči. To umožňuje nielen vyjadriť nám svoj vlastný názor, ale aj pozrieť sa na problém z viacerých hľadísk. Škoda, že takýmto spôsobom nie sú vedené aj iné prednášky, aj keď pripúšťam, že nie vždy je to možné. Jednou z najlepších prednášok je Antropologický seminár. Závisí to síce vždy na prednášajúcom, ale väčšinou bývajú prednášky zaujímavé, ako napríklad prednáška skeptika Vojtěcha Mornsteina o pseudovedách, alebo prednáška Daniela Vaněka o forenznej genetike. Niekedy sa stane, že prednášajúci podá aj keď zaujímavú tému nudným spôsobom a vtedy mám chuť zbiť človeka, ktorý sa niečo spýta, a tým dá novú príležitosť prednášajúcemu rozrozprávať sa na ďalších pätnásť minút.

Veľmi milo ma prekvapili stretnutia mimo vyučovania, ako je enkulturácia alebo ples v maskách. Ešte som sa nestretla s tým, aby nejaký profesor dovolil študentom robiť akcie priamo na ústave, alebo ich dokonca organizoval. Vďaka tomu sme sa spoznali so študentmi z vyšších ročníkov a mohli sme od nich vydolovať nejaké rady do ďalšieho štúdia, a tiež sme lepšie spoznali aj vlastných spolužiakov. Všetci, ktorým som o tom hovorila, hlavne moje spolubývajúce mi závidia, lebo u nich sa podobné akcie nekonajú a za dva mesiace, čo som ja stihla spoznať skoro polovicu ústavu, oni nepoznajú ani len vlastných spolužiakov. Dúfam, že takýchto stretnutí bude čo najviac, no ako som počula, mám sa na čo tešiť.

Aj to je jeden z dôvodov, prečo som rada, že som si vybrala práve antropológiu. Veľa ľudí ani po piatich rokoch štúdia nevie, čo chce v živote robiť, ale ja som presvedčená, že moje budúce povolanie bude viac či menej súvisieť s týmto odborom.

Kontakt: Zuzana Sekajová, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Viniarská 5, 603 00 Brno, e-mail: zuzana.sekajova@gmail.com.

Antropologie – dva měsíce poté: Z mého pohledu

Anthropology – Two Months After: As I See It

LIBOR TESAŘ

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Viniarská 5, 603 00 Brno

Tak už je to konečně tady, první semestr rychle spěje ke svému, pevně doufám že zdárnému, konci. Nastal tedy čas důkladných příprav na kvapem se blížící zápočtový týden, následující zkouškové období, ale nejen to. Toto období je i časem malého ohlednutí a určité rekapitulace, časem zodpovězení otázek.

Co mě vlastně vedlo k onomu osudovému rozhodnutí studovat antropologii? Nakolik se tato prvotní zidealizovaná představa odlišuje od tvrdé reality nyní, po několika měsících, po vystřízlivění z iluzí a násilném stržení růžových brýlí, přes které člověk vidí vše, čehož není přímou součástí? Rozhodl bych se znovu skutečně stejně, nebo bych o antropologii už nechtěl nikdy v životě ani slyšet?

Odpověď na tyto otázky není vůbec tak jednoduché, jak by se možná na první pohled zdálo, je to dokonce velmi nesnadné. Domnívám se, že na psaní této úvahy je příliš brzy, vždyť jsme dosud nedospěli k období zkoušek, k období lámání chleba. Zápočty a zkoušky jsou stále záhadným temným mrakem kdesi na obzoru, ačkoli již na obzoru velice blízkém, mnohem bližším, než je mi samému milé. Co však dělat? Poslouchat představené se zkrátka musí a toto ohlednutí do dob nedávno minulých musím, chtít nechtět, ze svého nejhlubšího nitra přenést také do svého počítače.

Své dosavadní studium antropologie bych asi nejlépe přirovnal k tanečnímu vytržení vášnivého flamenca, nyní k opojení nad ránem, kdy se již začíná střízlivět, ale kocovina, při níž přísaháte na všechny svaté, že se již pítí v životě nedotknete, doposud nenastala. Ono je vlastně obtížné už jen přesně říct, jaké představy o antropologii jako o vědním oboru jsem před započtím studia vůbec měl. Člověk sice ví, že představy o antropologii získané z občasných zhlédnutí brakových televizních seriálů určených primárně k ukojení záhadných tužeb ženštin neurčitého věku (a pohlaví) po pochybné zábavě jsou značně zkreslené a s realitou mají společného pouze pramálo, pokud vůbec něco, ale často jsou bohužel jediným zdrojem, z něhož si neinformovaný laik vytvoří alespoň základní představu o metodách antropologie (především pochopitelně té forenzní, protože čím víc mrtvol, tím víc lidí se na to podívá). Musím tedy upřímně přiznat, že jsem před nástupem ke studiu opravdu pořádně nevěděl, do čeho že to vlastně jdu.

K tomuto rozhodnutí mne přivedla záliba v biologii a také trochu v historii, jelikož jsem předpokládal, že antropologie představuje jakousi zastřešující vědu těchto dvou a několika dalších příbuzných disciplín. Jak již mohu po pouhopouhých

dvou měsících studia tohoto oboru říci, neexistuje pravděpodobně ani jediný obor, který by s antropologií alespoň okrajově nesouvisel, protože jakákoli lidská činnost se zcela logicky člověka nějakým způsobem musí dotýkat.

Kapitolou samou o sobě jsou čtvrtěční odpolední antropologické semináře „na chodbě“ Ústavu antropologie, v nichž se od předních českých odborníků v nejrůznějších oblastech dovídáme nejnovější poznatky, a tak vnímáme komplexní propojení všech vědních oborů – s antropologií prostě souvisí úplně vše možné i nemožné. Následná diskuse, ač zprvu vždy značně nesmělá (no jo, pořád se asi stydíme), nakonec vždy přinese spoustu přínosných podnětů k přemýšlení. Již jsem byl sice zkušenějšími kolegy z druhého ročníku slavnostně enkulturován do slavného společenství antropologického, již jsem pronesl slova slavné přísahy na všechny lidské kosti, kůstky i kostičky, která se pevně vryla do mé duše i mého srdce, ale na Ústavu antropologie jsem doposud elémem, který stále ještě zjišťuje, co a jak. Zatím tedy pokládám své rozhodnutí studovat právě tento obor za rozhodnutí šťastné, nadšen jsem především osobami pohybujícími se po Ústavu antropologie, spolužáky i pedagogy, především samozřejmě váženým panem, Jeho Blahorodím, profesorem Jaroslavem Malinou (ujišťuji vás, že se nejedná o projev takzvaného „rektálního alpinismu“, ale přiznejme si to, jde o zbožštělého a dokonalého vůdce nás všech). Jelikož je nás v ročníku poměrně málo a vesměs jde o lidi sympatické se smyslem pro humor, v případě spolužáček i o osůbky mimořádně pohledné, je prostředí Ústavu antropologie svým způsobem rodinné, a tedy milé a příjemné, takové, ve kterém se člověk cítí skutečně doma, dobře a takříkajíc mezi svými.

Samotné studium je mimořádně zajímavé, nové poznatky

jsou studentům předkládány poutavou formou a studium není ani přehnaně náročné; předmět Anatomie pro antropology samozřejmě tvoří výjimku, ale vše nemůže být pouze růžové. Navíc jsem předem věděl, že dobrá znalost lidské anatomie je pro každého antropologa takřka životní nutností a že jde o záležitost skutečně velice nesnadnou. Prozatím tedy tento studijní obor má očekávání nejenže naplnil, ale dokonce i přesáhl. Před dvěma měsíci, v první den prvního semestru, jsem nastoupil ke studiu naplněn zidealizovanými představami, z nichž mnohé jsem si udržel do dnešního dne. Jak jsem ovšem předeslal již výše, vlastně jsem pořádně ještě ani nezačal a zmíněná očekávaná kocovina zápočtového týdne a poté následujícího zkouškového období mne teprve očekává. Pevně doufám, že tvrdý dopad z nebeských výšin mého nadšení na tvrdou, kamennou dlažbu reality nebude přespříliš tvrdý a že ho přečkám ve zdraví – možná, snad.

Pokud by mi ale dnes někdo položil otázku, zda bych se přihlásil ke studiu antropologie znovu, odpověděl bych, že nepochybně ano a že tohoto rozhodnutí v žádném případě nelituji a doufám, že nikdy litovat nebudu. Obyčejně platívá, že nejtěžší jsou vždy začátky. V případě studia antropologie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně byly však ony uplynulé první dva měsíce až překvapivě, spíše bych řekl podezřele bezbolestné a přirozené. Možná platí staré lidové rčení „když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají“. Jestli tomu tak skutečně je, dozvím se již zanedlouho.

Kontakt: Libor Tesař, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno, e-mail: 269897@mail.muni.cz.